

Pogovori.

(Dalje.)

Zakaj torej nismo zadovoljni z „Aglajo“? Zakaj nam ne vzbuja ugodnih čustev, kakor jih vzbuja prava poezija? Zato, ker pesnik žali naše versko naziranje, ker opeva prizor iz mučeniške dobe v tak namen, ki nima nič opraviti z mučeništvom, in ker je ves prizor tudi sam na sebi — brez ozira na vero — neprijeten, krut in nenaraven.

Vemo, da imajo pesnik in pesnikovi somišljeniki takoj orožje pri rokah zoper naše ugovore. Imenujejo nas verske fanatike, neprijatelje poezije, omejeence in zagrizence itd., kakor tolikokrat slišimo od neprijazne strani.

Prosimo pa prav vljudno, naj naši nasprotniki preudarijo vso to stvar mirno in se v ta namen vprašajo: 1. Kaj pa je bilo treba iti pesniku na versko polje, kaj ga je vabilo v mučeniško areno, ako je hotel opevati samo žensko lepoto? Lepoto opeva lahko na sto načinov, ne da bi mu bilo treba profanirati mučenništva. Ako bi hoteli n. pr. mi v pesmi prav živo pojasniti krvočno starih narodov, ne bi nikakor opevali izmišljene krutosti kakega slovanskega junaka, ampak katerega koli izmišljenega tujca, zakaj kot Slovani ljubimo in cenimo to, kar je slovansko, torej nam ta čut prepoveduje ponižati Slovanstvo. Ali g. Aškerc neče poznati in ali nima spoštovanja do pravega, istinitega — zgodovinskega mučenništva? Ali se mu zdi bolj vzvišeno, da se je mladenič pokristijanal iz ljubezni do lepe deve kakor iz moči božje in iz navdušenja za resnico? Kdor to pomisli, ne more nam zameriti, da odločno zavračamo tako zlorabo umetnosti.

Resnici podobna bi bila taka pesem, ko bi nam bil pesnik pokazal kakega islamskega mučenika. Mohamedanu se obetajo nebesa z divnimi huriskami; zato bi se nam ne zdelo čudno, ako bi si moslim s smrtjo želel pridobiti lepo hurisko za oni svet.

Da se čitatelj uveri, kako malo rahločuten je naš pesnik v tej tvarini — mučeništvu —, naj primerja „Aglajo“ s sliko „Zadnji pozdrav“, katero smo objavili v zadnji številki. Znano je, kako ljubijo moderni slikarji telesno nagoto. A G. Max, ta slavni in nikakor ne omejeni ali fanatični slikar, si ni upal mučenice v areni med zverinami pokazati drugačne kakor oblečene.

2. Naj se prijatelj pesnikov v duhu stavi na stališče vernega kristijana, ki mu vera ni prazna stvar, ki je čul mnogokrat, da je Bog čudovito pomagal svojim mučencem, in naj s tega stališča sodi o „legendi“: ali se

mu Bog ne zdi neusmiljen, ki neče zakriti device, marveč jo pušča pred očmi rimskih pohotnežev? Ali se mu more mučenica, ki tako hvali svojo lepoto, zdeti prava mučenica? Kakšen „bog“ je neki Aškercov Kristus? . . . Četudi se v teh in drugih stvaréh „legenda“ ne ujema s krščanskim mišljenjem, četudi žali versko čustvo, vendar — kaj ne? — naj jo imenujemo lepo, dobro, prijetno?

3. Ako bi kdo opeval, kako je toreador v španskih bojih z biki napadal razljučenega bika, kako ga je drvil po borišču, zabadal vanj sulice, odbil mu jeden rog in obe ušesi, razčesnil mu gobec, razparal mu trup, kako je bik v zadnjih hipih dregnil borivčevega konja z ostalim rogom v trebuh, da so se mu izsula čreva . . . tako poezijo bi po pravici obsodil vsak kritik. A mi sodimo, da je dovolj kruto, neusmiljeno, tudi neolikano in nepesniško, staviti pred bravca mučenico in pustiti, da si pasejo ob njeni nagoti oči pohotni Neronovi vrstniki in jo mučijo s tem, da je ne dadó urno zverinam.

Bodi za sedaj dovolj o tej stvari, ker nismo hoteli drugega kakor pokazati, da Aškercova „legenda“, ki ni nikaka legenda, žali, jako žali krščansko mišljenje. Morda porečemo drugi pot kaj (ako bo treba) o zgodovinskih razmerah mučenništva, o Neronovem izreku ob pogledu mrtve matere, o razmerju poezije in slikarstva, o nagoti v umetnosti in drugih prepornih vprašanjih. Ne želimo preprirov, ampak le to, da bi obvarovali naš narod takih proizvodov, kakršni ga hočejo potisniti na stopinjo Neronovih spremljevalcev.

Ker ne moremo v listu objavljati hrvaških proizvodov, bodi prostora tu spevu, ki nam ga je poslal g. Vladimir Jelovšek *Is druge knjige „SIMFONIJA“*.

VER SACRUM (II.)

U sveto jutro novoga Pramalječa
Ti si izišla čvrstim, samosvjesnim korakom iz svog
čarobnog dvora:
u oku Ti plamen okrutnog ponosa, neuprosne tiranske odluke —
Nestalo blagoga smiješka, koji Ti tihom srećan
krivudao rujne usnice mlade;
nestalo toploga sjaja iz milih očiju Tvojih,
koj je u čarobne sanke nekad uljuljao mladjano
srce moje — —
nestalo svega — — —
Ti korakom muškaračkim čvrsto i tvrdo stupaš u
sveto pramaljetno jutro,
i mišicom snažnom režeš grane, u kojima pište bujni
proljetni sokovi,

i nemilosrdno se bližaš k meni, koji u djetinskoj
čistoći
zanosnim okom Tebi se divim, Tebi se klanjam ko
boštvu čarobnom svomu,
kome sam šaptô usnama žarkim ruměno ožarene di-
tirambe,
kako ih nijemim, uzvišenim ritmom zanosno pjeva
velebno Sunce
u osvitku dana svojoj Zemlji . . .
Ti nemaš već oka za me, koje bi shvaćanjem tajnim
uronilo dugo u moje; —
Ti ne vidiš, kako usna raspucana, krvava, rujna
drhćuci nijemo priča sve strastvene martirske patnje
bujne mladosti neutišane,
koja za drugih besnenih noći nijemim bijesom vruću
glavu u jastuke tura
i u njima očajne suze suši . . .
Ti nemaš oka za me, Ti ne vidiš zdrave, snažne
mišice moje,
kako se napinju raskošnom, neoslabljenom snagom
svježine mladenačke,
kako drhću, kako se stežu, kako se nadimlju bolno
nemirnim ritmom očajne čežnje, — — —

(Ni nam srce dalo, da bi bili natisnili ves ta
fizijološki essay našega pesnika, kateremu pa tu
zvené „najelementarniji, najopsolutniji“ akordi velike
životne SIMFONIJE.)

Ti nemaš dubokog već oka za me, koje sve shvaća,
koje se širi od sreće
u nijemoj, intimnoj Simpatiji, koja sve daje
na oltar Boginje vječne — — —

Ti korakom muškaračkim čvrsto i tvrdo stupaš u
svetom pramaljetnom jutru,
i gnjevnim okom se bližaš k meni — u ruci sa ši-
bikom pružnom.

Oplela si me njome strastvenim, razbludnim žarom;
s uživanjem gledala rujne pjege, koje si crtala udarom
njenim

po bijeloj, sniježnoj pûti snažnoj, mladog mog tijela.
Ja sam stajao mirno — tek mišica trznula bolno se
koja

pod majstorskim udarcem nemilosrdne desnice Tvoje.
Stisno sam usne — a oko, oko je planulo krvavim,
otajnim žarom

ko da se s njem odrazuje
najsajjnija, sverazarajuća, osvetna strijela.

U najjačem zamahu svrnula pogled si u moje oči — —
i desna Ti klonula . . .

Oborila pogled si smeteno — tijelo kao lagašno da
Ti je drhtnulo.

Ja sam pristupio k Tebi — pogleda nestalo moga,
uzeh Ti šibiku bujnu, slomih je na komade,
bacih je pred noge Tvoje —: hvala! rekoh Ti
glasno, — —

i korakom čvrstim ko špartanski mladić za slav-
nijeh dana svojega grada,

kad mu je domaća šiba bičevala mladjahno tijelo
da snažno i lako podnese i najteže udarce diljem
života: — —

tako sam i ja — ostavljajuć Tebe za vijek bez
osvrta, pogleda svoga —

koracô sa gigantskom jakošću, vebnim mirom i
samosvjesnim ciničnim smiješkom
u sveto jutro novoga Pramaljeća.

Vladimir Jelovšek.

Gospod Vladimir Jelovšek nam je neko-
liko znan kot pesnik „Simfonij“, o katerih
smo kratko že govorili. Obeta se nam torej
II. zvezek „Simfonij“. V I. zvezku se je po-
kazal skrajnjega simbolista; težko, da bi
krenil sedaj na drugo pot, čeprav mu je kri-
tika svetovala. In to mu dobrohotno zopet
svetujemo tudi mi, zakaj v takih proizvodih,

kakršen je tu natisnjeni, ni več poezija, tem-
več sanjarija, ki ima najčudnejše stvari za
istinite in pri živčno-bolnih osebah rada
zaide s poti sramežljivosti.

Gosp. *Osman Mirko*. O Vaših pesmih
je lahko izreči sodbo, ako jih le jedenkrat
prečitamo.

I.

Kje ste moje sladke nade?
Kje ste, da vas zopet najdem,
da blodeč po svetu širnem
s prave poti oh ne zajdem.
Nade, kje ste?

Ste se li zgubile, mile,
tu na prostem, svežem zraku?
Ste li liki para,
odbežale po oblaku?
Nade, kje ste?

O, vè goljufive nade,
prav je, da ste se zgubile,
prav je, saj mi srca niste,
niste duše preslepile.
Nade prazne.

Pomislite: V prvi kitici si želite „sladkih
nad“ zato, da ne bi zašli s prave poti; v
poslednji pa jih imenujete „goljufive, prazne
nade“, ko bi bile malone „dušo preslepile“.
Zato mislimo, da se to ne ujema, in da mo-
rate na doslednost bolj paziti.

II.

Akordi lahni,
ubrane melodije,
prihajale so na ušesa
bežeč, ko sem iz mesta
bojé se šuma
hladil si bolno
dušo svojo.

Objemali so,
naslajali se sladom
milote svoje, dušo mojo,
prevejali jo nežno,
hladili vroče,
pekoče, grozne
boli moje.

Sem vstavil se.
A krasne glase, mile
vsrkaval bolni duh je slastno.
Izginjale so boli
trpljenje grozno,
pekoče rane
se celile.

Oh, dragi gosp. Mirko, nikar si ne do-
mišljujte preveč o „bolni duši svoji“ in o
„groznih bolih“ in o „groznem trpljenju“!
Ko bi bile bolečine tako grozne, tudi „akordi
lahni in ubrane melodije“ bi vam jih ne
pregnale. Kadar zopet in zopet beremo o
„bolni duši“, že vemo, pri čem smo. Torej
Vas lepo prosimo, pustite tako „bolnodušno“
pevanje, saj vemo, da je pri Vas „mens sana
in corpore sano.“ Drugič zopet kaj. Zdravi!

(Dalje.)

Dr. Fr. L.